

Paul Bottelberghs: Literatuur in een multimediale wereld.

(Dag van de literatuureducatie – dinsdag 13 november 2007)

A. LITERAIRE INLEIDING.

1. Een gedicht.

De organisatoren van deze dag van de literatuureducatie hebben aan alle sprekers gevraagd om een boek mee te brengen en om te beginnen met een gedicht.

Ik ben niet zo goed in het voorlezen van gedichten.

Maar ik heb toch een gedicht meegebracht.

(muziek)

SYMPATHY FOR THE DEVIL

Please allow me to introduce myself
 Im a man of wealth and taste
 Ive been around for a long, long year
 Stole many a mans soul and faith
 And I was round when jesus christ
 Had his moment of doubt and pain
 Made damn sure that pilate
 Washed his hands and sealed his fate
 Pleased to meet you
 Hope you guess my name
 But whats puzzling you
 Is the nature of my game
 I stuck around st. petersburg
 When I saw it was a time for a change
 Killed the czar and his ministers
 Anastasia screamed in vain
 I rode a tank
 Held a generals rank
 When the blitzkrieg raged
 And the bodies stank
 Pleased to meet you
 Hope you guess my name, oh yeah
 Ah, whats puzzling you
 Is the nature of my game, oh yeah
 I watched with glee
 While your kings and queens
 Fought for ten decades
 For the gods they made
 I shouted out,
 Who killed the Kennedys?
 When after all
 It was you and me
 Let me please introduce myself
 Im a man of wealth and taste

And I laid traps for troubadours
 Who get killed before they reached bombay
 Pleased to meet you
 Hope you guessed my name, oh yeah
 But whats puzzling you
 Is the nature of my game, oh yeah, get down, baby
 Pleased to meet you
 Hope you guessed my name, oh yeah
 But whats confusing you
 Is just the nature of my game
 Just as every cop is a criminal
 And all the sinners saints
 As heads is tails
 Just call me lucifer
 cause Im in need of some restraint
 So if you meet me
 Have some courtesy
 Have some sympathy, and some taste
 Use all your well-learned politesse
 Or Ill lay your soul to waste, um yeah
 Pleased to meet you
 Hope you guessed my name, um yeah
 But whats puzzling you
 Is the nature of my game, um mean it, get down
 Woo, who
 Oh yeah, get on down
 Oh yeah
 Oh yeah!
 Tell me baby, whats my name
 Tell me honey, can ya guess my name
 Tell me baby, whats my name
 I tell you one time, youre to blame
 Ooo, who
 ..
 Oh, yeah
 Whats me name
 Tell me, baby, whats my name
 Tell me, sweetie, whats my name
 Ooo, who, who
 ..
 Oh, yeah

2. Een boek

Ik hou niet zo van de Stones, al vind ik dit één van hun betere nummers.
 Maar ik heb dat gedicht - SYMPATHY FOR THE DEVIL – gekozen omdat het over één van
 mijn absolute lievelingsboeken gaat.: De meester en Margarita van de Russische schrijver
 Michail BOELGAKOV (1891-1940)

De meester en Margarita is een boek met een geniale narratieve structuur.

In het boek worden drie verhaallijnen door elkaar geweven:

- De eerste lijn is die van de DUIVEL

De DUIVEL die een bezoek brengt aan het Rusland van de jaren twintig van de vorige eeuw: het is de periode van het opkomend stalinisme.

Volgens het communistisch regime is Rusland op dat moment het arbeidersparadijs op aarde: In werkelijkheid wordt het land geteisterd door corruptie en politieke terreur.

De duivel is dan ook erg opgetogen over wat hij allemaal ziet.

Deze verhaallijn is hilarisch, surrealistisch en van een ongelofelijke subversieve kracht.

- De tweede lijn is de lijn van de MEESTER

De MEESTER zit opgesloten in een psychiatrische instelling.

Hij heeft namelijk een boek geschreven over het proces tegen JEZUS.

Maar dat manuscript is zo controversieel dat geen enkele uitgeverij het wil uitgeven,

en - zonder dat er ooit één letter van gepubliceerd is - volgen er dreigende artikelen over het werk in de pers. Hierdoor stort de Meester volledig in. Hij verbrandt zelfs zijn manuscript.

Maar het manuscript komt terug want... - "manuscripten branden niet"...Deze tweede lijn bestaat vooral uit hoofdstukken van dit onverbrandbare manuscript: de discussie tussen PONTIUS PILATUS en JEZUS aan de vooravond van zijn proces, rond één groot thema: LAFHEID is de GROOTSTE ZONDE. Deze tweede lijn is een magistraal filosofisch traktaat rond het thema van morele moed.

- De derde lijn is de lijn van MARGARITA

MARGARITA gaat doorheen de roman op zoek naar haar geliefde: de MEESTER.

MARGARITA trekt zich niets aan van corruptie of politieke repressie en is als het er op aan komt om haar geliefde te redden zelfs niet bang van de DUIVEL. Ze vliegt als een volleerde heks op haar bezem door Moskou, en neemt de MEESTER mee naar een oeroude Sabbat.

De lijn van MARGARITA zit vol sprookjesachtige poëzie en is een grandioze ode aan de ongebreidelde kracht van de liefde.

De meester en Margarita is een boek met:

een geniale narratieve structuur waarbij ruimte en tijd voortdurend in en uit elkaar vloeien
een ode aan de ongebreidelde kracht van de liefde
en een grandioos pleidooi voor intellectuele moed.

Dat is de inhoud van het boek, maar dat is het boek zelf ook.

Want Boeljakov schreef dit boek tijdens de donkerste dagen van de stalinistische dictatuur, in een periode toen hij - wat hij schreef - aan NIEMAND kon laten lezen,

Boeljakov begon aan de Meester en Margarita te schrijven in 1929

Op het moment dat al zijn vorige boeken verboden werden.

Boeljakov werkte tien jaar lang aan een boek waarvan hij wist, dat hij het nooit zou kunnen uitgeven, erger: terwijl hij wist dat als iemand het boek ooit las:

hij ter dood zou gebracht worden. En toch schreef hij...

De troost van de literatuur,

Dat doet me denken aan een ander boek dat me dierbaar is, een boek dat in gelijkaardige omstandigheden tot stand kwam. 1.500 jaar voor De Meester en Margarita.

De troost van de filosofie

Boethius (circa 480-525) was een Romeins filosoof, schrijver en politicus, die leefde vlak na de val van het West-Romeinse Rijk. Boethius stamde uit een oud Romeins geslacht – de Anicii - dat Keizers en Pausen had voortgebracht.

Boethius gold als één van de meest ontwikkelde mensen uit zijn tijd.

Hij werkte aan de complete vertaling van Plato en Aristoteles in het Latijn, In 510 werd Boethius consul, onder de Oost-Gotische koning Theodorik de Grote die toen Italië beheerste, Toen de koning in conflict raakte met de Byzantijnse keizer werd Boethius verdacht van ontrouw en opgesloten.

Terwijl hij in cel zit te wachten op het moment waarop hij gewurgd zal worden schrijft hij: Terwijl ik in stilte voorovergebogen zat en mijn pen gebruikte om mijn pijnlijk lot te beklagen, boog zich een vrouwelijke schaduw over me heen, haar gestalte was vol van koninklijke gratie, haar ogen branden fel en getuigden van een bovenmenselijke inzicht, ze droeg de kleuren van het leven, en hoewel ze ouder was dan wij allemaal te samen, straalde ze de kracht uit van haar jeugd ...

Deze vrouw die hem in zijn cel komt troosten ...is de FILOSOFIE.

En BOETHIUS zal bij haar de troost én de kracht vinden om in die cel en vanuit zijn hoofd een samenvatting te schrijven van heel de klassieke Griekse filosofie.

Dit boekje - Over de vertroosting der wijsbegeerte (De consolatione philosophiae) zal uiteindelijk – door de speling van het lot –gedurende gans de MIDDELEEUWEN zowat de enige bron zijn voor de kennis van de Antieke Cultuur in West-Europa.

De troost van de filosofie zal een fundamentele stempel drukken op het MIDDELEEUWSE DENKEN. zo introduceert BOETHIUS in dit boek twee begrippen: Voorzienigheid. en Predestinatie

Twee begrippen, die 1000 jaar later aanleiding zullen geven tot het grootste schisma in de Katholieke Kerk: dat tussen Protestanten en Katholieken.

Het begin van 300 jaar godsdienstoorlogen die uiteindelijk zullen uitmonden in de Verlichting.

Met andere woorden: Pas op! als je een boek schrijft, zelfs als je het niet bedoeld is om ooit te laten lezen:

Schrijven is nooit vrijblijvend! Altijd gevaarlijk!

3. besluit:

Dit maar om duidelijk te maken dat literatuur mij nauw aan het hart ligt: literatuur is een voortdurende bron van inspiratie en van troost op de momenten waarop je door twijfel overvallen wordt en dat zal altijd zo blijven

Multimedia betekent niet dat er media verdwijnen, maar wel dat er media bijkomen.

Multimedia betekent niet dat literatuur verdwijnt. Het is geen of/of verhaal – maar een en/en verhaal

-Anderzijds geloof ik wel dat ook onze manier van lezen en schrijven zal veranderen onder invloed van de digitale revolutie en van de overgang van een literaire naar een multimediale cultuur die we momenteel meemaken.

Over deze verschuivingen wil ik het vandaag – op deze dag van de literatuureducatie – hebben dat is een heel omvangrijke problematiek, die we binnen het bestek van een uur niet kunnen behandelen, daarom wil ik mij beperken tot het opwerpen van enkele gedachtensteentjes.

B. MULTIMEDIALE GELETTERDHEID.

We komen uit een periode van 500 jaar waarin het gedrukte woord het belangrijkste politieke en culturele medium was.

In 1455 drukt Gutenberg de eerste 180 bijbels.

In 1605 publiceert Cervantes De vernuftige edelman Don Quichot van La Mancha, Het boek dat algemeen gezien wordt als één van de eerste romans, in een moderne Europese taal, en echt geschreven met de bedoeling om gedrukt en uitgegeven te worden;

Het ontstaan van de moderne Westerse wereld van de Humanisten tot de Verlichting, van Luther tot het ontstaan van de 19e’se natiestaten en de parlementaire democratie – is ondenkbaar zonder de drukpers en zonder heel die literaire manier van denken die op basis van het gedrukte woord ontstaat.

Gedurende meer dan 500 jaar – van 1450 tot op het einde van de 20^e eeuw - is het gedrukte woord in het Westen het dominante medium: het medium dat onze manier van denken, ons onderwijs, onze rechtspraak en ons politiek bestel bepaalt.

Anderzijds is het belangrijk om te beseffen dat deze periode van 500 jaar waarin het gedrukte woord dominant was, in heel onze geschiedenis maar een korte periode is.

Onze geschiedenis begint honderdduizenden jaren vroeger met de eerste artefacten. onze eerste beelden en monumenten zijn meer dan 40.000 jaar oud.

De eerste voorlopers van ons schrift ontstaan pas 3.500 jaar geleden in Uruk (token), het Griekse alfabet is iets meer dan 2.500 jaar oud.

Met andere woorden: er is een immense periode in onze geschiedenis waarin het schrift niet bestond of nauwelijks een rol speelde.

Voor de boekdrukkunst was het schrift maar een heel beperkt, elitair medium; en leefde het overgrote deel van de mensen eigenlijk in een multimediale cultuur: er is niets multimedialer dan een Gotische kathedraal.

Ik denk dat het belangrijk is om dat tijdsperspectief voor ogen te houden

Zeker op dit moment, waarop we opnieuw een overgang beleven: de overgang van een cultuur gebaseerd op literaire geletterdheid naar een cultuur gebaseerd op multimediale geletterdheid.

Geletterdheid

Misschien eerst een woordje uitleg over dat begrip geletterdheid.

Wat we onder literaire geletterdheid verstaan is makkelijk: iemand is literair geletterd als hij kan lezen en schrijven, maar ook: als hij enige noties heeft van literatuur en van literatuur geschiedenis. En vooral: als hij daardoor in staat is om te lezen en te schrijven op een niveau dat hem toelaat maatschappelijk te communiceren:

om deel te nemen aan het openbare debat, minstens passief: dat hij begrijpt wat er in de krant staat bijvoorbeeld, maar liefst ook actief: dat hij zichzelf kan uitdrukken, zijn eigen opvattingen en gevoelens kan weergeven in een tekst.

Zo iemand noemen we literair geletterd.

Met andere woorden: iemand is literair geletterd

als hij op basis van het schrift kan deelnemen aan het maatschappelijk gebeuren.

(Dat is trouwens ook de definitie die de UNESCO aan het begrip literaire geletterdheid geeft).

In de afgelopen periode van 500 jaar was het vormen van mensen die literair geletterd zijn de kerntaak van het onderwijs.

multimediale geletterdheid

Ondertussen leven we in een gans andere samenleving, een samenleving van NA de digitale revolutie. Een samenleving waarin niet langer het gedrukte woord overheerst, maar een samenleving waarin multimedia het dominante media gegeven is

De combinatie van gsm's uitgerust met foto en filmcamera's – computer en internet geven ons de beschikking over een hele set van media:

tekst – audio – tekening – animatie – foto – video en film – games – webtoepassingen zoals blogs – computerprogramma's zoals photoshop – virtual reality enz.

te samen vormen die een nieuwe, digitale technologie die we multimedia noemen.

Wie vandaag in deze maatschappij wil deelnemen aan het maatschappelijk gebeuren

wie wil communiceren met zijn vrienden,

wie zich wil informeren of wie wil leren

wie zijn agenda wil plannen of wie zichzelf wil uiten

wie wil werken of wie iets wil kopen

kortom, wie in deze multimediale samenleving wil bestaan moet zich multimediaal kunnen uitdrukken.

Net zoals we ons 100 jaar geleden op een literaire manier moesten kunnen uitdrukken

moeten we ons nu multimediaal kunnen uitdrukken

Vandaar de term multimediale geletterdheid:

net zoals iemand vroeger literair geletterd moest zijn om te kunnen deelnemen aan het maatschappelijk gebeuren,

moet nu iedereen multimediaal geletterd zijn om te kunnen deelnemen aan het maatschappelijk gebeuren.

Dat is multimediale geletterdheid

Daarbij wil ik 2 opmerkingen maken.

ten eerste over de term zelf.

Zowel in academische kringen als op het net woedt er een hele discussie over het gebruik van het begrip geletterdheid in relatie tot media die niets met letters te maken hebben.

Natuurlijk is het zo dat de term multimediale geletterdheid een slechte term is.

Het is een term die nog dateert vanuit de literaire traditie.

Maar dat is onvermijdelijk: onze woordenschat loopt altijd achter op de ontwikkeling van de werkelijkheid.

We zijn gedwongen om nieuwe fenomenen op het moment dat ze ontstaan, te beschrijven aan de hand van termen uit het verleden.

Binnen tien of twintig of honderd jaar zal men natuurlijk met ons lachen.

Maar ik vrees dat er momenteel geen betere term bestaat, al zijn alle suggesties welkom

Ten tweede is het belangrijk om aan te stippen dat er binnen het denken over multimedia twee grote stromingen bestaan:

de eerste stroming – die vooral gestalte krijgt binnen ICT -learning – focust zich vooral op het aanleren van het gebruik van die nieuwe technologie.

Technologie is ongetwijfeld een heel belangrijke voorwaarde voor geletterdheid:

wie niet weet hoe hij pen en papier moet gebruiken kan ook niet schrijven

Maar tegelijk is geletterdheid veel meer dan enkel de techniek van het schrijven.

De tweede stroming – waar ik toe behoor – is ervan overtuigd dat multimedia veel meer is dan enkel de introductie van een nieuwe technologie: en dat de introductie van multimedia op termijn een complete verandering van ons onderwijs tot gevolg zal hebben

Media vormen immers de interface tussen ons en de werkelijkheid, en als je die interface verandert, dan verander je ook heel fundamenteel onze kijk zelf op de wereld én onze manier van voorstellen van die wereld – waardoor op zijn beurt ook weer onze mentale wereld – ons brein zelf veranderd.

Wie naar de wereld kijkt door een literaire bril ziet een heel andere werkelijkheid dan wie naar de wereld kijkt met een multimediale bril.

Ik heb daarvan daarstraks reeds een voorbeeld gegeven: voor wie met een literaire blik naar ons verleden kijkt begint de geschiedenis met het ontstaan van het schrift: al de rest is voor-geschiedenis – pré-historie.

Voor wie met een multimediale bril naar ons verleden kijkt begint onze geschiedenis honderdduizenden en misschien wel miljoenen jaren vroeger met de eerste artefacten.

multimediale geletterdheid in het onderwijs

In de afgelopen periode van 500 jaar was het vormen van mensen die literair geletterd zijn de kerntaak van het onderwijs.

Als we er van overtuigd zijn dat de digitale revolutie en daarmee samenhangend de introductie van multimedia onomkeerbaar zijn, dan betekent dit dat vanaf nu de kerntaak van het onderwijs het vormen wordt van mensen die multimediaal geletterd zijn.

Het voorbije jaar hebben we – in opdracht van CANON Cultuurcel gewerkt aan een pilootproject rond multimediale geletterdheid in het onderwijs:

waarbij we in een aantal scholen trajecten hebben opgezet rond multimediale geletterdheid met leerkrachten én leerlingen, hoe introduceer je multimediale geletterdheid in het onderwijs? Wat betekent dit dan voor het curriculum? en voor de eindtermen?

Over heel die problematiek is heel veel te vertellen, maar dat valt buiten het bestek van deze dag.

Wat vandaag wel relevant is, hoop ik, is om te vertellen wat voor ons de essentie is van zo'n traject rond multimediale geletterdheid omdat dit ook relevant is voor literaire geletterdheid;

Voor ons – en met ons bedoel ik dan Ambrosia's tafel – is het belangrijkste woord in de term multimediale geletterdheid NIET het woordje multimediaal, maar het woord GELETTERD. Geletterd zijn betekent dat iemand in staat is om zich uit te drukken in een bepaalde taal, aan de hand van een bepaald medium

Anders gezegd: dat hij of zij een medium gevonden heeft waarmee hij zijn gevoelens en gedachten kan uitdrukken en kan deelnemen aan het maatschappelijk en culturele leven.

Dat betekent concreet dat we helemaal anders werken dan tot nog toe het geval was.

Tot nog toe gebeurde meestal het volgende: scholen zijn - zoals gezegd – nog veelal gericht op literaire geletterdheid. Dat neemt niet weg dat steeds meer scholen zich bewust worden van de noodzaak van andere vormen van geletterdheid. Maar wat gebeurt er dan?

Scholen beseffen dat ze zelf niet de nodige knowhow bezitten op het vlak van multimedia en doen een beroep op buitensstaanders. Die buitenstaanders zijn meestal vzw's die gespecialiseerd zijn in het één of andere medium vb film, of theater, of muziek

Wat gebeurt er dan? De leerlingen die zich goed voelen bij die vorm van geletterdheid zijn heel blij, de anderen blijven in dezelfde situatie zitten als voordien: dat ze zich moeten uitdrukken in een medium, in een geletterdheid, die niet de hunne is

Ambrosia's tafel zet trajecten op die niet beginnen met media, maar met dialoog. Vanuit die dialoog ontstaat de nood aan communicatie en voor die communicatie mag iedereen het medium kiezen dat hem het best ligt

(VOORBEELDEN: fragmenten film over andere vormen van geletterdheid, uit de praktijk van Ambrosia's tafel)

Besluit :

In een multimediale samenleving hoort elke vorm van geletterdheid thuis op school

In een multimediale samenleving is elke vorm van geletterdheid gelijkwaardig

(GELIJKWAARDIG maar NIET GELIJK)

Dat betekent dat ook songs, strips, films, games thuishoren op school

Maar ook: dat aan leerkrachten gevraagd wordt om oog te hebben

voor die andere vormen van geletterdheid.

C. MULTIMEDIALE GELETTERDHEID OMVAT LITERAIRE GELETTERDHEID

Ook het schrift behoort tot multimedia.

Dat betekent dat ook het schrift onder invloed van deze nieuwe technologie verandert: het schrift is niet langer lineair: het explodeert in tijd en ruimte,
Dat vereist wellicht een woordje uitleg

Wij spreken een taal.

Maar de taal spreekt ook ons: onze taal bepaalt wat we kunnen zeggen,
maar ook wat we NIET kunnen zeggen.

De taal bepaalt ons denken, en ons denken bepaalt de manier waarop wij de wereld voorstellen.

Dat geldt voor gesproken talen, maar dat geldt ook voor het schrift.

Concreet betekent dit culturen met een ander schrift de wereld soms letterlijk helemaal anders waarnemen dan wij.

Voor ons bestaat de wereld uit een lege ruimte met daarin losse, op zichzelf staande objecten en dat hangt heel erg samen met ons (Griekse) alfabet dat gebaseerd is op de weergave van opzichzelfstaande losse klanken.

Dat is een heel ander wereldbeeld dan van volkeren die een schrift kennen op basis van pictogrammen gebaseerd op relaties (zoals het Chinees) bijvoorbeeld.

Wat voor gesproken talen geldt, geldt ook voor de taal van een medium..

Elk medium spreekt zijn eigen taal: ook het schrift.

En zelfs dat is nog te algemeen: in de wereld bestaan er heel veel verschillende soorten schrift – en elk schrift spreekt zijn eigen taal.

Zo is Griekse alfabet is een medium dat heel specifiek de mentale wereld van het rationele opent.

Daarenboven is het Westerse denken – op basis van het Griekse alfabet – al heel snel (vanaf Pythagoras, nog versterkt door Plato en Aristoteles) een analytisch zwart/wit denken geworden.

Vanuit onze Westerse traditie hebben wij daardoor de neiging om te geloven dat denken noodzakelijk analytisch is of zwart/wit

Maar dat is helemaal NIET zo: je kunt perfect op een andere manier denken,
dat bewijst onder meer het Chinese denken

- dat verbonden is met een heel ANDER alfabet dan het onze -.

het Chinese denken is een relationeel denken: een denken in relaties, een denken dat zich altijd afspeelt tussen twee polen die elkaar niet uitsluiten - ying en yang –

Dat betekent onder meer dat het Chinese denken een aantal noties NIET kent

die voor ons juist de kern uitmaken van ons denken zo kent het Chinese denken

géén tegenstelling tussen SUBJECT en OBJECT, tussen IDEAAL en de WERKELIJKHEID en daardoor ook géén metafysica en géén God.

Maar misschien nog het meest fundamentele van alles: daardoor kent het Chinese denken ook géén begrip als WAARHEID

Met andere woorden: schrijven én denken betekent niet in alle culturen en in alle tijden hetzelfde.

Een tekst in een van het Grieks afgeleid alfabet was tot voor de digitale revolutie altijd een lineaire tekst.

Dat heeft onder meer met de technologie van het schrijven te maken: je schrijft letters na elkaar, vervolgens woorden en dan zinnen, telkens na elkaar: één voor één.

Die manier van schrijven heeft onze manier van denken in die afgelopen 2.500 jaar heel erg gestuurd, en heeft een grote invloed gehad op onze opvattingen over de tijd, bijvoorbeeld. In tegenstelling tot de meeste andere culturen die een cyclische opvatting hebben over de tijd - zonder toekomst en met enkel een verleden (de tijd als een wentelend rad – waar onze jaarindeling met zijn jaarlijks weerkerende maanden trouwens nog altijd van getuigt), is er in het Westen een lineaire opvatting over de tijd ontstaan: alsof de tijd een trein zou zijn die vanuit het verleden over het heden naar de toekomst rijdt.

Tot voor de digitale revolutie kon je trouwens enkel lineair lezen: want dat werd door de technologie van de boekdrukkunst zo bepaald.

Zelfs al bedenkt JOYCE een roman die zich op één moment afspeelt, dan nog kun je die niet anders dan lineair lezen.

De digitale revolutie heeft hypertext technologisch mogelijk gemaakt: een tekst met een boomstructuur en met verschillende niveau's die je als schrijver als het ware gelijktijdig schrijft en die je als lezer op een willekeurige manier kunt doorlopen.

Het is een manier van schrijven en van lezen die een andere manier van denken mogelijk maakt waarvan we met z'n allen momenteel de contouren aftasten.

Met een muisknop open ik een venster op het geheugen, en als ik nog eens klik opent zich een pagina op een maagdelijk blanke toekomst. Heden, verleden en toekomst zijn tegelijk aanwezig, samengebald in dezelfde ruimte en tijd: het toetsenbord van mijn pc waarmee ik ze moeiteloos in en uit elkaar laat vloeien.

Hierdoor ontstaat als vanzelf een heel nieuwe manier van schrijven en lezen en dus van denken.

Zolang het schrift noodgedwongen lineair geschreven, gelezen en gedacht werd zat het nog verankerd in de oude Newtoniaanse voorstelling van ruimte en tijd. pas nu – met hypertext stap ons Westers schrift het tijdperk van Einstein binnen

Het is de technologie van de digitale revolutie die het kader van het klassieke lineaire denken doorbreekt: letterlijk laat exploderen, en ons net daardoor dwingt om anders te gaan denken: zoniet is die technologie tot meer in staat dan wij,

Tot voor kort waren wij slimmer dan onze technologie op dit moment is dat niet langer waar: niemand is in staat om al de applicaties waartoe zijn pc of mac in staat is ten volle te benutten. Zelfs mijn monteur die 12u per dag met één en hetzelfde montageprogramma werkt, gebruikt nauwelijks 5% van de creativiteit waartoe dat programma in staat is.

De culturele vormen die gebruik maken van alle mogelijkheden die de technologie ons momenteel biedt moeten we nog bedenken

Multimedia brengt ons niet alleen nieuwe media. Multimedia verandert ook het karakter van ons oude schrift zelf, zoals het ook het karakter van onze beeld en klanktalen verandert

De narratieve structuren die JOYCE 100 jaar geleden gebruikte waren uniek.

Nu exploderen nieuwe narratieve structuren.

Als Hollywood – in navolging van de oeroude sprookjes – verhalen bracht met een begin – een midden en een einde; dan voegen wij daar nu – in navolging van Godard – met zijn allen aan toe: maar niet noodzakelijk in die volgorde.

D. EINDE: een gedicht

Ik ben begonnen met een gedicht over de duivel ik wil eindigen met een gedicht over God.

Beeldfragment: BRUEGEL + MERCEDES SOSA.

Het enige wat ik God vraag.
(solo le pido a dios – muziek en tekst Leon Gieco)

het enige wat ik God vraag
is dat de pijn me niet onverschillig laat
dat de dood me niet zal vinden,
koud en leeg en heel alleen.

het enige wat ik God vraag
is dat het onrecht me niet onverschillig laat
dat men me niet op m'n andere wang slaat
na die klauw die me elke kans ontnam

(koor)
het enige wat ik God vraag
is dat de oorlog me niet onverschillig laat
dat grote monster,
dat de arme onschuld van de mensen verplettert

het enige wat ik God vraag
is dat het verraad me niet onverschillig laat
de verrader houdt ons nu in zijn macht
maar dat zullen we niet licht vergeten

het enige wat ik God vraag
is dat de toekomst me niet onverschillig laat
wanhopig is wie moet vluchten
om in een vreemde cultuur te overleven

(koor)
het enige wat ik God vraag
is dat de oorlog me niet onverschillig laat
dat grote monster,
dat de arme onschuld van de mensen verplettert

